

סוגיות בדף היומי

סנהדרין ב. הקדמה

ארמית, כפי שמובא בתרגום בכמה מקומות. ועוד מביא התוס' י"ט שמפרשו של הברטנורא בסוף מסכת סוטה מבואר: שסנהדרין היא גם נטריקון: "שונאי הדרת פנים", שהרי לדיינים אסור להדר פנים במשפט כמו שנאמר: "לא תהדר דל בריבו", ולכן נקרא הב"ד סנהדרין שפרושו: "שונאי הדרת פנים".

(הגאון הרב מיכל זילבר שליט"א)

סנהדרין ב. "ואין מוציאין כמלחמות הרשות אלא ע"פ ב"ד של שבעים ואחד"

מדברי הרמב"ם בהל' מלכים מבואר: שבמלחמת מצוה אין צורך ליטול רשות ב"ד, אלא יוצא המלך מעצמו בכל עת וכופה את העם להילחם. והרמב"ם מציין איזו היא מלחמת מצוה, זו מלחמת 7 עממים, דהיינו: אותה מלחמה שיהושע נלחם לכבוש את א"י מ - 7 העממים ששלטו אז בא"י. והרמב"ם מוסיף: שגם מלחמת עמלק, ועזרת ישראל מיד צר שבא עליהם, אם שונאים מתנפלים על עמ', גם זה נקרא מלחמת מצוה להילחם נגדם, ולדעת הרמב"ם: גם בזה אין צורך ליטול רשות מהסנהדרין הגדולה, כי רק במלחמת רשות נוטלים רשות.

(הגאון הרב מיכל זילבר שליט"א)

סנהדרין ב. מש' "אין עושין סנהדריות לשבטים אלא ע"פ בית דין של שבעים ואחד"

הבתי דינים שווים במנינם וגם הב"ד הראשי של השבט מנה 23 דיינים, כי ב"ד של 71 דיינים ישנו רק אחד, והוא הב"ד הגדול לכלל ישראל, ואעפ"כ צריך היה למנות ב"ד לכל השבט שישפט את כולם, ואח"כ ממנים ב"ד לכל עיר ועיר, ובכל מקרה שיש ספיקות לב"ד שנמצאים בכל עיר ועיר, היו באים לפני הב"ד של השבט, ויש להם כח לתקן תקנות, כשם שהסנהדרין גדולה גוזרת לכל ישראל, וזהו הב"ד שמוזכר במס' הוריות שהורו ב"ד של אחד השבטים, ולדברי הרמב"ם פירשו האחרונים: שפירוש המשנה אין עושין סנהדריות לשבטים, לא כפירוש של רש"י שזה סנהדרין קטנה שבכל עיר ועיר, אלא אותה סנהדרין הראשית לשבט היתה מתמנית ג"כ ע"פ הסנהדרין הגדולה.

(הגאון הרב מיכל זילבר שליט"א)

סנהדרין ג. רב אחא בריה דרב איקא אמר מדאורייתא כשר עתאמר בצדק תשפוט עמיתך

אינו אלא מכח אותו 1 שביניהם שהוא גמיר, ואילו ה 2 שהם לא גמיר, הרי אפ' אם הם היו מצטרפים עם דין שלישי שהוא לא גמיר דינם היה בטל, וכל כח הב"ד שיש לאותם 2 זה מכח אותו 1 שהוא גמיר וא"כ איך יתכן שהם יוכלו להכריע את הדין כנגד הדין שהוא גמיר, כיוון שכל כוחם להיות דיינים אינו אלא מכח אותו דין שהוא גמיר, אלא ודאי אומר השער המשפט שלא מכריעים את הדין אחר אותם שנים שהם לא גמיר, כי דעתם בטלה כנגד אותו דין שהוא גמיר והוא מוכיח זאת מכמה הערות במהלך סוגיותינו, ומביא השער המשפט שבחדושי הרמב"ם בפרק זה בורר נחלק הרמב"ם ע"פ רב האי גאון.

רב האי גאון סובר להדיא שאם הב"ד נחלקו אחד אומר כן, ושנים אומרים להיפך אז אם הם שווים בחכמה, שם הולכים אחרי הרוב, אבל אם הם לא שווים בחכמה, שהאחד עדיף בחכמתו מהשנים האחרים הולכים אחרי מי שנותן טעם לדבריו, **הרמב"ם** חולק שם על רב האי גאון והוא סובר שאפ' אם הם אינם שווים בחכמה ג"כ הולכים אחרי הרוב, טוען אבל השעה"מ שהרמב"ם יודה שבשלושה דיינים ששנים שביניהם הם עמי הארץ לא גמירי, ורק השלישי גמיר, שבהם גם הרמב"ם יודה שלא הולכים אחר הרוב כיוון שהם בכלל לא יודעים בדינים וכל כח הב"ד שלהם הוא מכח אותו דין שהוא כן גמיר.

והוא מביא **שהחנן** במצוה ע"ח מסביר את ההלכה של אחרי רבים להטות שדבר זה לא נאמר אלא כששני הכתות החולקות ביניהם יודעות שניהם בחכמת התורה בשווה או בקרוב לכך, ששניהם חכמים שאין לומר שכת חכמים שהיא מועטת במספר לא תכריע כת בורים ועמי הארץ, אפ' אם הם מדויקים כיוצא מצרים, שהרי ודאי שהכח של מדויקים שהם עמי הארץ ובורים אפ' מספרם כיוצא מצרים לא יוכלו להכריע כנגד דעת החכמים שחכמתם גדולה בתורה אפ' אם כת החכמים היא כת מועטת במספרה, א"כ אומר השעה"מ, משמע להדיא שאפ' בדיני ממונות מספיק שבשלושת הדיינים, אחד מהם יהיה גמיר, אבל אעפ"כ לא תכריע דעת הרוב של שני ההדיוטות דלא גמירי כנגד אותו דין שהוא גמיר. (הגאון הרב מיכל זילבר שליט"א)

הטעם שנסמכה מסכת סנהדרין למסכת בבא בתרא, מסבירים תוס': לאחר שלמדנו את שלושת הברכות שבהם נשנו לנו דיני ממונות רבים, סידר לנו רבינו הקדוש את מסכת סנהדרין שבה אנו למדים כמה דיינים צריכים להיות באותו בית דין שדנים. וכך פירש גם הרמב"ם כפי שהתו"ט מביא בהקדמתו לפירוש המשנה, והתו"ט מסביר: שהמילה סנהדרין היא מילה

מפרש"י: שכל מלחמה בעולם היא מלחמת רשות מלבד מלחמת יהושע שהיתה לכבוש את א"י, שהיא מלחמת מצוה. והקשה **הערוך לנר** על דברי רש"י, שלא הזכיר את מלחמת עמלק שהיא ג"כ מלחמת מצוה שנצטוונו למחות את זכר עמלק. רוצה הערוך לנר לומר: שלדעת רש"י: לצאת למלחמת עמלק לא צריך הסכמה של ב"ד, כיון שמפורש בפסוק שבכל עת ובכל מקום שיש לנו אפשרות למחות את זכר עמלק, אנו חייבים להלחם ולמחות את זכרו, אז למרות שזה מלחמת מצוה, אין צורך ברשות של סנהדרין גדולה, משא"כ מלחמות א"י שלא היו בכל עת, היה צורך להסכמת הסנהדרין מתי לצאת למלחמה. אבל

מינוי סנהדרין קטנה נעשה ע"י הסנהדרין הגדולה שיוצאת מלשכת הגזית לכל עיר ועיר וממנה שם סנהדרין קטנה, כך פירש **רש"י**. ואילו הרמ"ה בחידושי סובר: שאין צורך שב"ד יצא ממקום, אלא הב"ד של הסנהדרין הקטנה שרוצה לקבל מינוי צריכה ללכת ללשכת הגזית, לסנהדרין הגדולה, והם ממנים אותם וחוזרים למקומם. ומדובר לדעת רש"י: בסנהדרין קטנה שמושיבים אותה בכל עיר ועיר. ואילו **הרמב"ם בתחילת פרשת שופטים** מבאר: שמלבד הסנהדרין הקטנה שהיתה בכל עיר ועיר, היה גם סנהדרין לכל שבט ושבט שמשמשת לאותו שבט במקום בית דין הגדול שמשמש לכלל ישראל, וכמו שלכלל ישראל יש את הסנהדרין הגדולה שיושבת בלשכת הגזית, כ"כ היו ממנים בכל שבט ושבט ב"ד שהיה אחראי לכל השבט, ולמרות שכל

סנהדרין ג. רב אחא בריה דרב איקא אמר מדאורייתא כשר עתאמר בצדק תשפוט עמיתך

הרמב"ם והמחבר פסקו כרב אחא בליה דרב איקא, שמהתורה דין אחד כשר ורק רבנן תיקנו שיצטרכו 3 דיינים, ואעפ"כ הם פוסקים: ששנים שדנו אין דיניהם דין, כי הם סבורים שאותה תקנת חכמים היא לעיכובא, שאפ' בדיעבד צריך 3 דיינים. הרי"ף פוסק כרבא, שמהתורה צריך בכל דיני ממונות 3 מומחים ומדרבנן תיקנו שלא תנעול דלת בפני לוויים, שמספיק שלושה הדיוטות, **והש"ך** מוכיח: שזו דעת הרי"ף: מזה שהוא לא הזכיר בסוגיותינו את דברי רב אחא, ורק הביא את דברי רבא, וכ"כ סובר הש"ך, שזו גם דעת הרא"ש, כיון שפסק הלכה כרב אבהו ששנים שדנו אין דיניהם דין, ומכיון שרבא סובר כרב אבהו הלכה כמותו (שהוא בתרואי), שצריך שלשה מומחים מהתורה, ורק מדרבנן מספיק 3 הדיוטות.

למדנו גם בגמ' שאחד משלושת הדיינים ההדיוטות צריך להיות גמיר – דהיינו שלמד הלכות דינים וכפי שהג' תלמד לקמן מהו הגדר של גמיר, וכך פוסק **הרמ"א** להדיא בחו"מ סי' ג' שעל אף ששלושה הדיוטות כשרים צריך שיהיה אחד מהם בקי בסברות ודינים, אבל אם אין אפ' אחד שיודע, הם פסולים לדון. **והשבות יעקב** בתשובותיו בח"א סי' קל"ז האריך בבאור סוגיותינו ובדעות הפוסקים ומביא שם שאלה מעניינת ששאל אותו השואל, ומדברי השואל הבין השבות יעקב שהוא סבור שב"ד כזה של שלשה הדיוטות ששנים אינם יודעים דינים ורק השלישי יודע, אם הם נחלקו כך: שהשנים שלא יודעים סוברים להיפך מדעת הדיין הגמיר, סבור היה השואל בשבות יעקב שלא הולכים אחר הרוב להכריע את הדין כנגד אותו דין יחיד שהוא גמיר, והשבות יעקב אומר שמסתמית דברי הגמ' והפוסקים משמע שמכיוון שהכשרנו אותם כב"ד, אז על אף שרק אחד מהם גמיר, ג"כ הולכים אחר השנים שחולקים על היחיד ומקיימים את הדין ע"פ דעת הרוב, כך סובר השבות יעקב.

השער המשפט בחו"מ סי' ח' ס"ק א' לאחר שהביא את השבות יעקב סובר שבדאי אין הדין כן, שמכיוון שאם הם היו 3 הדיוטות ואין ביניהם אפ' 1 שיודע דין, דינם בטל כפי שאמרנו מדברי הרמ"א וא"כ כל כוחם של אותם 3 הדיוטות להיות ב"ד